

Lucija Stepančič

Rujana Jeger: *Darkroom*.

Prevedla Teja Kleč, Novo mesto: Goga, 2005.

Za nepoučene (če taki sploh še obstajajo): naslova *Darkroom* ne bi mogli preprosto prevesti v latinščino kot *camero obscuro*, ne glede na homoseksualnost Leonarda da Vincija. *Darkroom* je mračna čumnata v določenih lokalih, kjer se tako imenovane tiste stvari dogajajo v popolni temi in med popolnimi neznanci. Ali, prevedeno v kleno domačijsko slovenščino, kjer ne veš, kdo koga j... "Nikoli ne veš, kdo in kako te bo dal dol, niti kako in koga boš ti. A je preveč vznemirljivo, da bi se kar tako obrnil in šel ..." pripoveduje Kristjan, ki v zadevi kar pri priči ugleda metaforo za življenje nasploh. Običajna zgoda iz življenja tridesetletnega geja prerašča v kronsko metaforo, ki je pa tudi edina v skrajno dobrednem svetu Rujane Jeger.

Kdo, kaj, zakaj, kje in s kom? V romanu, ki se "tu pa tam" dogaja "od nekoč do danes" nas prvoosebna pripovedovalka (Morana) uvede v svoj rahlo zmedeni svet "razvajene hipi princeske", ki se ob tridesetem rojstnem dnevu nekoliko (vsaj nekoliko) zamisli nad sabo. Pri čemer ji poleg že omenjenega Kristjana ("njegova mama je Muslimanka, oče je Srb, on je pa peder") delajo družbo še soprog ("presvetli, večno optimistični, hedonistični pijani grof, mož in ljubimec"), oči ("free lancer v biološkem smislu"), Goran ("po lastni izbiri občasno moj nekdanji očim"), Axel ("kdo ve, koliko časa še – po lastni volji – trenutno moj očim, ki je prepričan, da Morana potrebuje očeta"), in kar je še podobne sorodniško priležniške flore in favne vseh barv. Avtorica, napol razvajena polsestra in napol ambiciozna polgenialka pa naj bi to prebogato titulirano rajo izstrelila nekam v literarno orbito. Pa ji uspe? Hm, hm, hm. Prvi od pasti se je kar srečno izognila, to je že treba priznati. Vsebinsko, ki nikakor ne more vzleteti pod okriljem koherentne romaneskne forme, je nanizala skozi kratke

anekdote in prebliske, zgodbice pač, kakršne se pripovedujejo v prijateljsko sorodniških krogih. V svojem preobljudenem kozmosu vlada z nekoliko frivolnim nasmehom, ki naj bi sproti odteževal situacijo. Tako se že na samem začetku elegantno distancira od nedavne vojne in njenih posledic, ki se nam ob misli na njeno poreklo prikrađejo že s skoraj neizogibno samodejnostjo. Rujana Jeger, rojena ob koncu šestdesetih let pripada generaciji, ki je na bojiščih in v zakloniščih pustila svojo mladost. "Nimam narodnosti," izjavlja v svojem romanu. "Oče je Srb, mama pa državni sovražnik."

Vojna je le še nekaj, kar se dogaja na televiziji, no, pa v časopisih, kakšna zadosti bizarna fora pa utegne postati celo vredna literarne obdelave (sem spadajo vrečke, ki so v zakloniščih brez vecejev služile kot kahle). Potomka Srba in državne sovražnice s higieno očitno nima težav: začetek vojne je dočakala pod prho očetovega stanovanja v San Franciscu, do konca balkanske morije pa ji uspe ravno še pripraviti večerjo, ki jo bo počasi zmazala med neposrednim prenosom bombardiranja Beograda. "Pravzaprav je res, in to ne glede na leta, najhujša stvar, ki se ti v življenju lahko zgodi, da ti pravkar kupljen čokoladni sladoleđ s smetano pade na tla, še preden ga uspeš prvič oblizniti," izjavi ješčca pripovedovalka po vrnitvi na Hrvaško, kjer so, kot je dobro znano, malo pred tem razsuli ogromno sladoleđov, pa kar z otroki vred. Naj zdaj od Hrvatov konstantno pričakujemo tragično občutje življenja? Imamo mi, ki smo vso vojno preživeli za svojimi toplimi slovenskimi zapečki pravico sploh omeniti kaj takega? Saj človek niti ne bi moraliziral, še več, dečvi bi vsakdo lahko priznal pravico do normalnega življenja brez vojne pregnanvice, a kaj, ko se mi je na mizi prav ob njeni pisariji znašel pravkar natisnjeni Aleksandar Hemon ... In da jo bo še slabše odnesla, če ga začnem brati, kar me nadvse mika (saj učinkuje že skozi platnice). Pa smo pri izvirnem grehu *Darkrooma* oziroma pri njegovi najočitnejši hibi. Ne začara. Ne zaslepi. Ne zasleduje. Zato pa tudi ne prepriča. Rujana Jeger se lahko po mili volji zapiše med zvezde kot duhovita kronistka svojega časa in svoje generacije, a kaj, ko njeno pisanje ne seže niti za centimeter dlje od tega. In se niti za sekundo ne odlepi od tal, od resničnosti, od vsakdanjosti, od lastnih stokrat prežvečenih fiksnih idej. Lep primer tovrstne pritlehnosti je avtoričin "tu pa tam", zamišljen s kar najširšo velikopoteznostjo, ki vseskozi opozarja, da je avtorica svetovljanska ženska, ki se – pif – s kar največjo lahkoto prestavlja s celine na celino. Pri čemer pa, o ti smola, vlačí s seboj

svojo zdolgočaseno persono, svojo globalno provincialnost, telečje hrepenenje po kdove kakšnih zabavah in užitkih, po življenju z veliko začetnico.

Tako smo dobili omlednost, ki je pravšnja za vznik gejevskega romana, ki niti ni gejevski, v strogem pomenu pa niti ni roman, čeprav ga niti k memoarski literaturi ne moremo prišteti brez preostanka. Avtorica, tisti nesrečni ne ti ne vi, prepisuje elektronsko pošto in piše nekakšen dnevnik, ki niti ni dnevnik, ker si tako očitno želi biti literatura, po drugi strani pa tudi literatura še ni. Ne tič ne miš, bi se reklo, povrhu pa se ji je nesojeni roman, ki ga piše o sebi, spremenil v nesojeni roman o njenem prijatelju, medtem ko je sama ob koncu pisanja še bolj nejasna, kot je bila na začetku. Navsezadnje pomislimo celo na grozljivo možnost, da ta ženska obstaja le zato, da zvesto zapisuje zgode in nezgode starajočega se geja, sama pa se spreminja v senco. Zares: ob vsej izzivalnosti, s katero Morana Rujana maha že v naslovu, je Kristjan edini, ki v tej štoriji sploh seksa, pa še on bolj klavarno (če odštejemo onanista, ki se kar na plaži onegavi sam s seboj). Kot da naj bi drugi vse to počeli namesto nje? Medtem ko sama grizlja čokoladice in sanjari o radikalni shujševalni kuri. Morana, ki občasno omeni svoj nadvse srečen zakon brez enega samega samcatega problemčka, svojega idealnega moža, ki je naravnost nor nanjo in jo velikodušno vzdržuje v njeni večni brezposelnosti, se zateka v spomine iz druge roke, k "perverznezju", ki ga je udomačila za prijetno vsakdanje klepetanje. Omemba večkratnega orgazma (kot značilnega ženskega atributa) pa učinkuje, kot bi bila preplonkana iz kakšne babje revije, *Cosmopolitana* na primer. Kaj čudnega? Ko pa je uboga reva prav taka, kot jo potrebujeta modna in kozmetična industrija, da lahko "furata" svoje naprej do nezavesti. Z blagovnimi znamkami, ki so se razpasle čez vsako mero okusnosti. Nedonošena hedonistka pa daleč od moških oči kontemplira dokončni smisel svojega življenja: "V trgovini streže prodajalka v borosana natikačih. Grem mimo izložbe *Versacejeve* trgovine, kjer imajo znižanje iz treh mesečnih plač na eno. V *DKNY* je znižanje za 50 %, kar pomeni, da moraš za navadno jakno še zmeraj odšteti povprečno plačo."

Je na delu kriza identitete? Ali pa smo dobili le še eno knjigo o tridesetletnih avšah, trdoživem stereotipu, ki se je že naravnost maligno razrasel po najnovejši knjižni produkciji? Samopremlevanje in samoprebavljanje tridesetletnikov se kar noče in noče odstraniti s prizorišča, kvečjemu se bo kmalu sprevrglo v samoprebavljanje

štiridesetletnikov. Vse v znamenju klavrne breztežnosti, kjer se nekdanji ljubimci počasi prelevijo v "najboljše heteroseksualne prijatelje", v polovičarskem svetu, kjer vsepovsod strašijo instantni očimi in mačehe skupaj s fotri za konec tedna in bolehnimi, nenehno ločujočimi se mamami.

Tako pa je mogoče s *camero obscuro* (če že ne z *darkroomom*) tudi skleniti prav nevesel sprehod. In še enkrat pomisliti na zatemnjeno sobo, v kateri svetlobni žarki, padajoči skozi samo samcato lečo projecirajo precej žalobno, narobe obrnjeno sliko sveta.